

19 MAYIS

Aylık Halkevi dergisi

Me

İÇİNDEKİLER

İlim ve İyman

Goethe ve Faust

Arzuhalim (Şiir)

İngiliz Lirasının Kıymetten

Düşürülmesi

Gel (şiir)

Konuşmak Nedir

Fantazi

Sendikaların Rolü

Tütüncü maden köylerinde bir gezi

Doktor (Hikâye)

Necmi MEMİŞYAZICI

Nihat YÜREKTÜRK

Sabahat ACUNER

Mustafa ERKAN

Bahri ULAŞ

Cemal BİLİR

Nihat YÜREKTÜRK

Samih YERTUT

M. SÜHEYL ESEN

Bahri ULAŞ



İLİM VE İYMAN

Necmi Memişyazıcı

Bir millet olarak yaşayabilmek için kudretli bir iymana, ve bu milleti dâima tekâmüle getirmek için de müsbet ve kuvvetli bir ilme ihtiyaç vardır.

Millet topluluğu içinde bu iki esastan biri zayıf olursa, dağılma muhakkak sayılmalıdır.

Yakın tarihimize bir göz atarsak Türk milletini, İstiklâl savaşında zafere kavuşturan onun iymanı, ve bu günkü medeniyet seviyesine ulaştıran âmillerden en büyüğü de ilme vermiş olduğu kıymettir.

İkinci dünya savaşı ve onu tâkip eden günler iymanı kuvvetli olmayan millet topluluklarının nasıl dağıldıklarını bize göstermiştir.

*
* *

Bu gün dünyanın bir türlü istikrar bulamıyan hali içinde, dimdik ayakta durabilmemizi iymanımızın kudretine, ve keza milletler arası itibarımızın yüksekliğini de her sahada ilim yoluyla attığımız müsbet adımlara borçluyuz. Ve gelecek için de en büyük teminatımızın bu iki kudret olduğunu bir an olsun hatırdan çıkarmamalıyız.

Türk olmanın verdiği iymana (hayatta en hakikî mürşit ilimdir) parolasını ilâve etmiş bir kitle olarak istikbale emniyetle yürüelim.



GOETHE VE FAUST

Nihat YÜREKTÜRK

Büyük şair Goethe'nin iki yüzüncü doğum yılını kutlamak için 28. Ağustos 1749 - 28. Ağustos 1750 arasında dolduran bir yıl Goethe yılı olarak medni milletler tarafından kabul edilmiştir. Goethe'yi bu derece evrensel yapan, onun ümanist fikirleri, insanlara örnek olabilecek icraatı ve „Faust” dramıdır. Dünya edebiyatında eşine pek az tesadüf edilen ; şairin hayatı boyunca üzerinde altmış yıl çalıştığı ve devrinin bütün edebî ve felsefî cereyanlarının bir aynası olan manzum dram Faust ; Goethe'yi ebedileştirmiştir. Bu eserde şair bir çok problemleri incelemiş, kendi hayat, sanat ve metafizik görüşleriyle o devrin maruf nazariyelerini karşılaştırmıştır. Eserin kahramanı olan Faust şairin kendisini temsil etmektedir. Bu eser de diğer eserleri gibi onun bir itiraf eseridir. Goethe 1733 de Faust Kukla oyununu seyretmiş, Faust halk efsanesini etraflica tetkik ettikten sonra eserine başlamıştır. Bu efsaneye göre Faust 1480 - 1540 senelerinde yaşamış bir sihirbaz tabiptir ve şeytanla bir mukavele imzalamıştır. Bu efsane Goethe'den önce kukla oyunu için işlenmiştir. Şair de bu mevzuu işleyerek birisi 1806 da, diğeri de 1831 de tamamlanan iki ciltlik Faust dramını yaratmıştır.

Gökte prolog sahnesinde Mephistopheles, yahut Mephisto (şeytan) üç büyük melekler gurubunun başkanlarıyla Tanrı'nın huzurunda bulunmakta ve insanları kötölemektedir. Tanrı Faust'u tanırmısın diye sorunca, onu tanıdığını, onun da diğer insanlar gibi hiç uğrunda uğraştığını, Tanrı ona verdiği mal ve mülkü geri alırsa Tanrı'ya isyan edeceğini söyler. Tanrı insanın hiç bir zaman doğru yoldan ayrılmıyacağını ve şayet isterse Mephisto'ya tecrübe için müsaade verdiğini söyler. Mephisto yer yüzüne iner. Eskiden metafizik meselelere insanların el uzatmaları kilise tarafından menedilmiştir. Goethe bu skolastik zihniyeti yıkmak, insanların hakikatı arayabileceklerini kiliseye göstermek istemiş, insanla Tanrı arasına kilisenin soktuğu derin uçurumu kaldırmak için Tanrı'yı ak saçlı bir insan şeklinde tasvir etmiştir.

Dramın başlangıcında ihtiyar âlim Faust çalışma odasındadır. Bütün ilimleri tahsil etmesine rağmen hakikatın sırrına vasil olamayıp metafizik ihtiyacını gideremediğinden büyük bir üzüntü içindedir. Gayesine ermek için büyüye de müracaat etmiş, ruhlarla konuşmuş fakat muvaffak olamamış, ve nihayet intihara karar ver-

miştir. Ölümü gayesi için bir vasıta olarak kabul etmektedir. Zehir dolu bardağı dudağına getireceği anda civardaki kiliseden gelen çan sesleri ona gençliğini hatırlatır, gençlik hatıralarını canlandırır ve intihardan vazgeçer. Çömezi Wagner ile kirda gezerken Mephisto onlara köpek şeklinde yaklaşır ve evlerine kadar gider. Faust Mephistoyu kendi odasında büyüler. Bu defa insan şeklinde görülen Mephisto kendisinin menfi ruh ve münkir olduğunu, Fausta gayesinin tahakkuku için yardım edebileceğini söyler. Mephistonun gayesi onu dünyevî zevklerle iğfal etmek, fena yollara sürüklemek ve Tanrıya karşı bahsi kazanmaktır. Mephistonun bu yardım teklifini kabul eden Faust onunla derhal bir mukavele imzalar. Faust tatmin olarak tembellik yatağına serilerek bu an'a „Dur geçme, sen çok güzelsin !”, derse Mephisto'ya ölümden sonra ruhunu satmış olacaktır. Mephisto maddî zevk ve iştret yolu ile Faustu iğfal için teşebbüse geçer. Mephisto Faust'un cehd ve gayretini karanlık istek olarak vasıflandırmaktadır. Faustun ruhunu gençleştirmek için Auerbach meyhanesine götürür. Gösterdiği mucizelerle Faust'ta kendi güç ve kuvvetini ispat eder. Daha sonra Faust'u genç ve güzel Gretchen'le karşılaştırır. Faust Gretchen'i ilâhi bir aşk ile sever. Böyle ilâhi bir aşk Mephiston'un hoşuna gitmez. Zira o Faust'un şehvî duygularını tahrik etmek ve onu dalâlete sürüklemek ister. Bunun için bu aşka mani olur. Gretchen'e annesini, Fausta da sevgilisinin erkek kardeşini öldürterek

her ikisini de katil yapar. Gretchen hapisaneye girmiştir. Faust ise Mephisto tarafından sevgilisini unutmaması için cadılar âlemine götürülür. Bu âlemdeki zevk, sefa ve eğlencelerle onun ruhundan sevgilisinin hatırasını silmeye çalışır. Faust bu eğlenceler arasında sevgilisinin hayalini görür ve zindana giderek onu kurtarmak ister. Mephisto bunu arzu etmezse de mukavele hükümlerine göre Faust'un her arzusunu tatmin etmeye mecburdur. Zindana giderler. Gretchen çocuğunu öldürmüştür ve cinnet içindedir. Mephisto burada kendisine yardım edemez. Zira hapisane gibi bir adalet ve hak müessesesine adım atamamaktadır. Kurtarılamayan Gretchen suçlarını hayatı ile öder. Dünyada idam hükmü giyen Gretchen suçlarını bu şekilde ödedikten sonra Tanrının huzurunda affedilir.

İkinci kısımda Faust büyük bir vicdan azabı içindedir ve büyük çapta bir faaliyete atılacak durumda değildir. Faust'un affedilebilmesi için cemiyete faydalı cehd ve gayret göstermesi lâzımdır. Suç duygusunu yenip faaliyete geçebilmesi için tabiatın sinesine atılmıştır. Daldığı uykudan uyandığı zaman maziyi yenmiştir. Bundan sonra Mephisto onu saray hayatına sokmuş ve onu orada tatmin etmek için plânlar hazırlamıştır. Sarayda bir İmparator Devlet teşkilâtındaki aksaklıktan mütevellit sıkıntısını unutmak için karnaval eğlencesi tertip etmiştir. İmparatorun ilk sorusu soytarısını sormak oluyor. Bu eğlence âlimlerin bulunmaması nazarı dikkatini çekmemektedir. İmparator

sathî düşünen , zayıf iradeli , zevk düşkünü bir insandır ve onsekizinci asır prenslerini temsil etmektedir. Faust burada kâğıt para icat ederek o devleti enflasyon uçurumundan kurtarır. Müteakip sahnede Mephisto Grek güzeli Helena'nın hayalini oradakilere gösterir. Helena klâsik âlemin mümessilidir. Helena'nın hayali sanattan anlamayan saraylılar üzerine tesir yapmaz. Çünkü onlar güzel san'atlardan anlamazlar. Mephisto bu esnada "Helena güzel ama beni hiç alâkadar etmiyor," demektedir. Helena klâsik güzelliğin manevî varlığı olduğundan Faust'u tehyî eder. Goethe de Weimar'dan İtalyaya gidince orada klâsik güzelliği bulmuş ve müteheyyî olmuştu. Faust ÜSTÜN İNSAN olduğundan yalnız temaşa onu tatmin etmez, hayali hakikata çekmek ister. Faust ruhlar âlemi ile insanlar âlemini, yani san'atla realiteyi birleştirmek arzusundadır. Bunun manâsı, realite klâsik sanatla birleşirse ruha ve fikre hakikî kazancı sağlar. Böyle bir estetik gaye sahibi Faust Helena'yı yakalamak isteyince infilâk olur, Faust bayılır ve Mephisto onu oradan uzaklaştırır. Bu suretle Mephisto'nun Faust'u saray âleminde tatmin ümidi boşa çıkar ve Faust'u tedavi için Gotik âlemine götürür. Antik âlemdaki hastayı Gotik âlemde tedavi etmek mümkün olmaz. Estetik hisler içinde bayılmış olan Faust ayılırsa Gotik âlemde ölmesi ihtimali vardır. Kurtarılması için klâsik âleme nakli lâzımdır. Mephisto klâsik diyarı tanımadığından kendilerini o diyara götürmesi için Faust'un çömezi Wagnere yardım eder ve Homunculus isminde

bir insancık yaratır. Faust, Mephisto, Homunculus Yunanistana giderler. Henüz vücut kazanmamış olan Homunculus bu diyarda bir vücuda sahip olmak isteğindedir. Homunculus Thales'in ruhuyla karşılaşır. Thales ona vücut kazanması için denizler ilâhı Nereus'a gitmesini tavsiye eder. Bu, onun suya müracaat etmesi demektir. Homunculus suyla birleşir ve vücut kazanır. Goethe'nin hayat teşekkülü nazariyesi milâttan önce 540 senesinde yaşamış olan Grek âlimi Thales'in canlıların sudan yaratıldıklarına dair nazariyesidir. Goethe bu nazariyeyi burada tatbik etmiştir. Faust Helena'yı Hades'ten çıkartır ve evlenirler. Helena kısa bir zaman içinde ölür. Faust'un faaliyeti Helena'dan ayrıldıktan sonra epik olmuştur. Yüz yaşına basan Faust hayatın maddî ve estetik zevklerini tattıktan sonra şimdide ahlâkî zevklerini tatmaya azmetmiştir. Deniz kenarında insanlar için kurduğu arazide cennetvari bahçeler meydana getirir. Bu faaliyet esnasında gözleri kör olan ihtiyar Faust halâ tatmin edilememiştir. Mephisto ise Faust'un mezarını kazdırmaktadır. Üstün insan Faust bağrında insan sevgisi olmaksızın çalışırdı katî bir sükûnet, tatmin bulamazdı. Yarattığı eser kendi şahsiyetini aşarak diğer fertlere ulaşıyor ve ayrıca da eserinde kendi şahsiyeti ilelebet yaşatılmış oluyor. İşte bu AN a "Faust" dur geçme, sen çok güzelsin ! , diyor ve bu en yüksek saadet anında ölüyor. Faust'un ruhundaki ilâhî unsurunu hiç bir zaman, sezemeyen Mephisto bahsi kazandığını ve Faust'un ruhunu alabileceğini zanneder. Hayatı

Arzuhalim

Artık istemiyorum
Melek elçilerini
Halimi arza
İzin verde Tanrım
Kendim geleyim.

Anladım
Duyduğursun sesimi
Böyle uzaktan uzağa
Yoksa yapılmaz mıydı isteklerim?
Bunca yıldanberi..

Esirgeme benden
Esirgeme Tanrım
Huzurunda diz çöküp
Niyaz etme hazzını..

Yedi kat göğün
En üstünde bile olsan
Halimi arza
İnan ki ben geleceğim
Hem yüz yüzden utanır.

Sabahat Acuner

en yüksek ve en hayırlı işler uğrunda geçen Faust Tanrının lütfuna uğramıştır. Melekler "Ruhlar âleminin en yüksek insanı FENA'nın elinden kurtarıldı, Biz cehd ve gayretinde devam eden her insanı kurtarabiliriz." Sözleriyle Faust'un ruhunu göğe çıkarırlar.

Yaşamak için mücadele eden

insanlığın bir tasviri olan Faust dramının ana fikrini iki maddede toplayabiliriz:

1 - Hiç bir kuvvet, hiç bir zaman tekâmül eden bir canlıyı mahvedemez; uhrevî hayat dünyevî hayattan sonra bir tekâmül sahasıdır.

2 - Yüksek insanın hakikî gayesi insanlığa faydalı işler olmalıdır.

İNGİLİZ LİRASININ KIYMETTEN DÜŞÜRÜLMESİ

Mustafa ERKAN

İngiltere hükûmeti, uzun bir tereddüt devresinden sonra 18-19 Eylül gecesi, resmen, sterlin'in kıymetini düşürdüğünü ilân etti.

Alınan kararı etraflica inceleyebilmek için vakit henüz erkense de, bu kararın alınmasına âmil olan sebeplerle, mahalli, beynelmilel ve bilhassa memleketimiz bakımından husule getireceği te'sirleri mütalâa ve münakaşa etmek faydalı olacaktır.

Sterlin'in düvalüasyonunu hazırlayan sebepler

İkinci cihan harbinden sonra İngiltere'de iktidara geçen işçi partisinin karşılaştığı başlıca müşkilât:

1 - Uzun bir harp devresi zarfında harap olan yurdu imâr.

2 - Parti programına göre sosyal kalkınma plânlarının ve devletleştirme politikasının tatbiki.

3 - Harp sanayiine intibak ettirilen fabrikaların sulh sanayiine intikalini sağlayacak tedbirler almak.

4 - Tükenen ham madde stoklarının ihyası gibi hemen hepsinin mühim para fedakârlıklarına ihtiyaç gösterdiği meselelerdir.

İşçi partisi, hükûmeti devraldığı tarihte ise, İngilterenin altın ve kıymetli döviz stokları tehlikeli surette azalmış bulunuyordu.

Bütün bu karışık malî problemlerin halli, dış ticaret mekanizmasının iyi işlemesine ve umumî tediye muvazenesinin leyhe kapanmasına bağlı olduğu için de, işçi partisi hükûmeti iktisadî ve malî politikasını bu esasa

istinat ettirerek, intikal senelerinin sarsıntılarını haricî kredilerle izale etmek istemiş; fakat ne Amerikadan elde ettiği büyük krediler (1) ve ne de Marşal yardım planının sağladığı kolaylıklar (2) müspet netice elde edilmesine yarayabilmiştir.

Bu muvaffakiyetsizliğin başlıca sebebi, harp sonunda İngilteredeki istihsal maliyet fiatlerinin, Amerika ve dolar sahasına dahil memleketler istihsal maliyet fiatlerine nazaran yüzde 20-25 nisbetinde yüksek olmasıdır.

Serbest rekabet taraftarı olan İngiliz sermayedarları, muhafazakâr ve liberal bir düşünüşle, harp içinde yıpranan makineleri yenileriyle değiştirerek maliyeti düşürmek yoluna, işçi partisinin devletleştirme siyasetinden ürkererek, gitmemişlerdir. Buna mukabil işçi sınıfına dayanan partide ücretleri düşürmek suretiyle bir netice istihsalini, yeni seçimler arifesinde kendisi için tehlikeli bulmuş ve bunun neticesi olarak İngiliz lirasının dolara nazaran paritesini 4.03 ten 2.80 e indirmek suretiyle parasının kıymetini %30.1 nisbetinde düşürmeği tercih etmiştir.

İngiliz lirasının devalüasyonu birinci cihan harbinden sonra ikinci defa (3) vuku bulmaktadır. Katı para veya sterlin sahası dediğimiz memleketlerin dünyanın dörtte birinden fazla bir yer işgal ettiği ve bu sahaya dahil olmamakla beraber paralarını sterline bağlayan veya dış ticareti bakımından bu saha ile yakın-

dan ilgili bulunan devletlerle birlikte dünyanın yarısından fazlasını kapladığı düşünülecek olursa, bu malî operasyonun beynelmilel büyük tesirleri olacağı daha açık olarak anlaşılır.

Sterlin devalüasyonunun Beynelmilel tesirleri

İngiliz lirası yüzde 30.1 nisbetinde kıymetten düşürülmekle ihraç mallarının kıymetinde de aynı nispet dahilinde bir ucuzlama olacağı, daha doğru olarak, ecnebi dövizlerinin İngiliz piyasalarında ki iştirâ kıymetinde İngiliz lirasına nazaran bu nisbette bir artış kaydedileceği ve bununda İngiliz menşeli malların ecnebi pazarlarda diğer milletler mallarına kolaylıkla rekabet edeceği muhakkaktır.

Bu vaziyet, aynı ecnebi pazarda, aynı cins malı satan diğer ihracatçı devletlerin aleyhine olup, bu devletlerin ihraç fiatları, dış pazarlarda İngiliz lirasının yeni kıymetine göre tahakkuk edecek alış fiatlerine göre ayarlanmadığı takdirde, o memleketler için iktisadî ve malî bir buhran tevhit edecektir.

Bu sebepledir ki İngiliz lirasının devalüasyonu üzerine: Belçika, Biranya, Kanada, Seylâm, Danimarka, Mısır, Habeşistan, Finlandiya, Fransa, Yunanistan, Hollanda, Hong-Kong, İzlanda, Hindistan, Endonezya, İrlanda, Irak, İsrail, Ürdün, Lüksemburg, Yeni Zelanda, Norveç, Portekiz, Güney Afrika ve İsveç de paralarının kıymetini düşürmüşlerdir. İngiliz lirasının kıymetten düşürülmesini takip eden bu malî operasyonlar sonunda İngiltere hükûmetinin aldığı bu tedbirin muvaffakiyet derecesi de ayrıca üzerinde düşünölmeye değer bir konudur.

Millî paralarının kıymetlerini dü-

şüren devletlerin dahili fiatları sabit tutamamaları halinde ise, bu tedbirin kısmı enflasyona yol açması, fiatlerin yükselmesi, maaş ve işçi ücretlerinin artmak ihtimali ve dolayısıyla iktisadi sosyal ve siyasi huzursuzluklar tevhit etmesi de beklenebilir.

Memleketimiz bakımından:

2. ci cihan harbine girmemekle beraber harbin bütün meşakkat ve külfetlerine maruz kalan ve İngilterenin bu gün içinde bulunduğu iktisadî ve malî buhranla karşılaşan hükûmetimiz, harp içinde ecnebi dövizlerine (Sterlin - Dolar) prim tatbik etmek suretiyle kısmen bu buhranı önlemeye çalışmış; fakat harp sonunda prim siyasetinin mahzurlarını ortadan kaldırmak, filî olarak kıymetini kaybeden Türk parası kıymetini kanunende tesbit ederek malî politikasına mustâkar bir veçhe vermek arzusuyla 7- Eylül- 1946 tarihinde Türk parasının kıymetini düşürmüştür. Türk parasının kıymetinin düşürülmesi hususunda istihdaf edilen gayelerin başında ihracat emtiamızda beynelmilel fiatlara göre beliren yüksekliği, ecnebi paralarının iştirâ kıymetlerini yükseltmek suretiyle bertaraf ederek, umumi tediye muvazenesini lehimize çevirmek gelir.

Acaba bu gaye elde edilebilmişmidir? 7 Eylül kararları alındığı sırada ihracatımızda yüz gösteren artma temayülü malesef pek geçici olmuş ve istihsal maddelerimiz fiyatları, zamanla paramızın devalüasyonu derecesinde bir tereffü kaydederek bu tedbirle güdülen gayeyi yok etmiştir.

Kanaatımızca bu neticeyi tevhit eden başlıca sebep, harp içinde takip edilen prim siyasetidir.

Harp öncesi fiatlarımız, ihracata prim verilmesi yüzünden harp sonunda esasen yükselmiş; ve müstahsil kütlesi, spekülâtörlerinde teşvikile, değil paramızın düşürülmesi, en küçük piyasa ve Borsa temevvüçlerinden müteessir olarak, fiatleri artırmak temayülünü kazanmış bulunuyordu.

Umumî fiat murakabesi, müdahale satışları vesaire gibi 7 Eylül kararlarının muvaffak olmaması için gösterilecek türlü sebepler bir yana yukarda da belirttiğimiz veçhile Türk parasının devalüasyonunu baltalayan en büyük amili bu psikolojik sebepte aramalıdır.

İngiliz lirasının devalüasyonu üzerine hükümetimizin almış olduğu karar, bugün için, İngiliz lirası kıymetini dolar paritesine göre tesbitten ibaret olmuş ve 21 Eylülden itibaren sterlinin eskiden 11, 28, 40 T. lirası olan alış kuru 7.84 T. lirasına ve 11, 38, 56 T. lirası olan satış kuru ise 7.91 T. lirasına indirilmiştir.

Kısa bir süre zarfında paramızın 2. ci bir devalüasyona tâbi tutulmaması çok yerinde bir karar olmakla beraber, memleketimizin dış ticaret imkânları bakımından sterlin sahasile olan yakın ilgisi ve bu bakımdan paramızı dolara olduğu kadar sterline de bağlı tutmak mecburiyetimiz bizi alan bu kararın dahili piyasamızda doğuracağı menfi tesirleri ve bunların giderilmesi çarelerini düşünmeğe sevkeder.

İngiliz lirasının devalüasyonu üzerine dahilî piyasamızın durumu

A. İthalâtçılar Bakımından:

19-9-949 tarihinden sonra İngiltere ve millî paralarının kıymetlerini dü-

şüren diğer memleketlerden yapılacak ithlât maddelerinin fiatları, dahili piyasamızda, devalüasyon nisbetleri kadar daha ucuz bir fiatla satılacak ve müstehlik kütlesi bütçelerinin bu memleketler menşeli mallar faslında bu nisbet dahilinde bir ferahlık hasıl olacaktır.

Ancak 19-9-1949 tarihine kadar bu memleketlerden yurda mal ithal eden ve elinde eski fiatten alınmış stok mal bulunan ithalâtçı tüccar sınıfının, durumdan küçük veya büyük nisbetlerde zararlara uğrayacağı ve bunun dahili piyasamızda bir kiriz tevlit edeceğide ihmal edilemeyecek bir cihettir.

B. Müstahsil ve ihracatçı bakımından:

Millî paralarını devalüe eden devletlerin ihracat hususunda kazanmış olduğu imkânlar karşısında Türk ihracatçıların ve dolayısıyla ihraç maddeleri yetiştiren müstahsillerin vaziyeti üzerinde daha fazla durulması gerektir.

Gerek davalüasyon sahasına ve gerekse bu saha dışına ihracat yapılabilmesi için ihraç maddeleri fiatlarımızı en az %25-30 nisbetinde indirmemiz ve satıcı olarak yerleştığımız beynel mil piyasalardaki avantajımızı kaybetmememiz için bu hususta gereken tedbirlerin derhal ittihazı lâzımdır.

Alınması gerekli tedbirler hususunda başlıca şu hususlar düşünülebilir.

1 - Fiatlerin serbestçe istikrar bulmasını beklemek.

2 - Paramızın kıymetini 2 ci bir defa kıymetten düşürmek.

3 - Prim siyaseti takip etmek

1 - Hiçbir tedbir almadan ihraç maddeleri fiatlarımızın düşmesini beklemek gerek ihracatımızın büyük mikyasta azalması ve gerekse müstahsil ve ihracatçı tüccar sınıfının zararlara uğraması bakımından büyük mahzurlar doğuracaktır.

Müstahsil sınıfın ziraî kredi müesseselerile olan sıkı rabıtası ve sermayedar sınıfın uğrayacağı büyük ziyanlar dolayısıyla sermayesini her türlü risklerden uzak bulundurmak arzusuna kapılması milli servetin büyük bir kısmını atıl vaziyette bırakacağı gibi, memleket çapında tehlikeli ihtilâtlarda meydana getirecek kabiliyettedir.

Her ne kadar istihlâk veya istihsal mevzuu olan ithalât mallarındaki ucuzluğun istihsal maliyetine tesir edeceği muhakkaksada, bu tesirin tahakkuk süresi kesin olarak tesbit edilemez.

2 - 2 ci bir devalüasyon ameliyesinin mahzurları ise 7 eylül kararlarının ekonomik sosyal ve politik sahalarda meydana getirdiği sarsıntılar henüz zail olmadan, gerek müstahsil gerek müstehlik sınıflar bakımından sosyal nizamı tesir edecek derecede büyük olabilir.

3. 1 inci ve 2. inci maddelerde belirtilen hususlar dışında geriye önlleyici tedbir olarak prim siyaseti takibi kalmaktadır.

Yukarıda harp içinde tatbik edilen prim siyasetinin ne gibi zararlara tevlit edeceğini görmüştük. Bu bakımdan kanaatimizce bu gün alınması gereken yegane tedbir: "variable", bir prim politikası takip etmektedir.

1 nci maddede belirtilen fiatlerin intibak süresi içinde, ithalâtçılardan muayyen müddetler zârfında nisbeti

azaltılmak suretiyle prim almak ve ihracatçılara da buna muvazi olmak üzere aynı nisbetler dahilinde prim vermek en muvafık bir tedbir olacaktır, Bu tedbir 7. Eylül kararları dolayısıyla büyük sıkıntılara maruz kalan kitleleri himaye edecek ve paramızın kıymetten düşürülmesi dolayısıyla teessüsü özlenen ucuzluk ve refahın doğmasına yol açacaktır.

Tatbik edilecek böyle bir prim siyasetinde prim nisbetlerinin ve tatbik sürelerinin önceden ilân edilmeside ilgililerin rast gele hareketlerini önleyecek ve müsbet kararlar almalarını sağlayacak bir tedbir olarak düşünülebilir.

İstihsal maddesi fiatlarının, istihsal nisbetiyle yakın alâkası dolayısıyla, böyle bir prim siyaseti takibi müddetince hükümetimizin istihsal hacmini artırmak yolunda rasyonel kararlar alması müsbet neticenin tahakkukunu çabuklaştıracaktır.

İngiliz lirasının kıymetten düşmesinin memleketimiz bakımından büyük bir faydası da, İngiltereye olan borçlarımızda ki azalıştır.

Bu suretle tasarruf edilen meblağlara ait amortisman faizlerinin, küçük müstahsilin muhtaç olduğu kredi plasmanına tahsisi dahi istihsal kapasitesinin artmasına yararlı olabilir.

İstihsal hacminin artmasını sağlayacak tedbirleri ikinci bir yazımızda inceleyeceğiz.

(1) 6.000 Milyon dolar civarında.

(2) Marşal plânında İngiltereye iki sene içinde tahsis edilen miktar 1.375 milyon dolar tutarına yakındır.

(3) Birincisi 1933 senesinde yapılmıştır.

G E L

*Yavaşça kapıyı aç aç açta gel .
Bir akşam üzeri kimse görmeden
Zaman göndermezse kaç kaç kaçta gel...*

*Bizim ile doğru koş koş koşta gel .
Takatın biterse akan suya bak
Sende onun gibi coş coş coşta gel...*

*Saçını omuzuna dök dök dökte gel .
Aklımı başımdan almak istersen
Göğsünden düğmeyi sök sök sökte gel...*

*Artık saltanattan in in inde gel .
Yetmez mi yıllarca hüküm sürdüğün ?
Kır atı gönderdim bin bin binde gel...*

Bahri ULAŞ



Okul - Alie birlikleriyle başbaşa

Konuşmak Nedir?

LANGAGE 'Dilgücü, Hastalıkları Ve niçin güzel konuşmalıyız.

Yazan : Cemal Bilir

Dil, edebiyat, güzel konuşmak ve yazmak fertlerin olduğu kadar, eserler halinde, umumî tefekkür, tasavvurat, istek, temenni ve ihtiyaçların birer aksettiricileri olmaları bakımından, milletlerin de tekâmülâtında büyük rol oynarlar. Ve yine bunlar, ileri gelecek nesillere, geçmiş nesillerin fikrî ve hissî tekâmülâtlarında sarf ettikleri cehitlerin ve geçirdikleri safhaların birer (document) ları, vesikaları mahiyetindedirler.

**

Hepimizin; halk, memur, veli, öğrenci hatta öğrenici görüşlerinin birleştiği ve daima şikâyetçi olduğu bir nokta vardır. "Güzel konuşamamak,, ve hatta daha ileri gideceğim sadece konuşamamak.

Bu hal, bu günkü cemiyet hayatımızda; üzerinde hassasiyetle durulacak bir mesele haline gelmiştir. Sizlere, sizin de bir çoklarını ekliyebileceğiniz bir kaç misal sıralıyayım.

Bir gün, bir zattan şu mealde bir şikâyet dinlersiniz. Efendim; bir ahbabın lise mezunu bir oğlu var. Mübareğe ismini sordum; kızardı, bozardı ve neden sonra ismini söyliyebildi. Bu nasıl iş; aklım ermedi. Bir diğerinden : Geçenlerde, bir mesele için bir toplantı yaptık. O sahada söz söylemeye selâhiyetli zat, konu ile ilgili bir sürü söz söyledi.

Aman yarabbi, ne sözdü onlar. Ne savunduğu tez hakkında derin tetkike dayanan bir bilgisi, ne fikirlerinde bir zincirleme, ne konusunda bir plân, ne cümlelerinde bir tertip, ne fiil kiplerinde bir uyarlık, ne dilinde standarizasyon, ne vurgu ve nede sözlerinde bir iblâğ gücü ve tesiri vardı. Netice itibariyle sözlerinden ne birşey anlayabildik ve ne de o sahada bizi ikna edebildi.

Bir üçüncüsünden. O da bayandır : Aman efendim, hayret edersiniz; falan fakülte mezunu olduğu halde, geçenlerde bir toplantıda o kadar berbat konuştu ki : insanı adeta sinirlendiriyor. Daha henüz bir bayana nasıl hitap edilir, onu bilmekten aciz. Sonra, o ne argo o ne uydurma lisan, kendi anolijsine göre bir düstur kurmuş; bunca tahsiline rağmen mahallî şivesini atıp, standart türkçeyi bile benimsiyememiş. Zavallı oradakilerin alay mevzuu oldu. Bir sonuncusu : O ne biçim adam mübarek adeta aktör. Konuşurken eli, ayağı, yüzü, gözü, kaşı burnu sanki hepsi birden konuşuyor. Jestler mimikler birbirini takip ediyor. Fikirlerini izah edemediği, veya binbir müşkülâtla edip te orada bulunanlar tarafından, sözü geçen fikir kabul edilmedi, vay o zaman başa ge-

lenlere. İkinci bir fikir tertibiyle birincisini destekleme kudretini kendinde bulamayacağı için, kızarıyor; gözleri kan çanağına dönüyor; boyun damarları şişiyor; adeta küfür edercesine el ayak hareketleriyle homurdanarak kalkıp gidiyor.

İşte, sayın okuyucular, günlük hayatımızda objektif olarak zikredebileceğimiz tipler ve misaller. Peki, bütün bunların ne ehemmiyeti olabilir? Olabilir, ve hemde pek çok. Zira, geliş güzel rast gele analogiye ve tamamen o andaki hullele uyarak çocuk argosu, öğrenci argosu, külhanbey argosu gibi uydurma dille konuşmak, bugün üzerinde ciddi, ilmi çalışmalar yapılan ve tekâmülü için şahsi ve kollektif emekler sarf edilen iyi, güzel Türkçemizi anarşiye götürür; kural ve analogiyi firenliyecek olan grameri tanımaz; pek çabuk dejenere bir halde (evolüe) olur ve zamanla tanınmaz bir hale gelir.

Bizim, güzel konuşmak istemektен maksadımız : Üstün zekâların, dehâların ve süper-dejenerelelerin hitabeti değil, iyi ve güzel konuşmanın bir meziyet, zaruret ve gene bu milletin dilinin, standarize edilmiş mütekâmil bir dil olmasını isteyen akliselimin, bugünkü sosyal hayat ve münasebetlerimizin, millî bünyemizin ve intikal devresi geçirdiğimiz dil devrimimizin, istediği şekilde, tefekkür tasavvurat, istek ihtiyaç ve his tezahürlerimize en uygun ve vatandaşlar arasında metodu, grameri ve kaideleleri hepimizce malûm bir anlaşma vasıtası olan norm ve normal konuşmaktır. Zira, bir çok vasıf ve meziyetleriyle medenî ve yüksek bir Türk camiasının yine medenî âlemde norm

standarize edilmiş bir dili olması lâzımdır. Bunun içinde, en büyük manevi desteklerimiz olan -Geçmişteki ve gelecekteki bağımsızlığımız - Zengin, uzun, şerefli bir mazimiz, tarihimiz Ve bu güne bugün, milletçe diğer milletlere nazaran, refah ve üstünlük hislerimiz, bizlerle beraberdir. Bizlere ve yeni yetişecek nesil olan sizlere düşen yegâne şey, bu sahada branşınız ve (capacite) niz nisbetinde metodik bir şekilde çalışmaktır.

Bir okuyucu, pek alâ, şöyle bir sual sorabilir. Neden konuşmak ve şartları konu olarak ele alınmıştır da yazmak alınmamıştır. Çünkü, her şahsın kendine has ruhî aksülâmeli olan ve her adamda başka türlü olan içsel varlık, yani hissediş farkı demek olan üslup, iki türdür.

Biri, konuşma üslûbuki : bundan konuşma dili "bu suistimal edilirse rastgele anolojiyi doğurur" diğeri de yazı üslûbuki : bundan da yazı dili doğar. Üslup, konuşma ve yazıda dilin, ruhî veçhesi demektir. Ve, bu ayrı oluş hali, bize katî olarak konuşma üslûbıyla yazı üslûbunu dolaşısıyla şartlarını ayrı tutturmaktadır. Zira, yazı üslûbu ne kadar şahsına has olursa olsun, yine birçok gramatikal kaidelere, içinde yaşadığı sosyetenin üslûbuna, kemikleşmiş zabıt, rapor, tâhrirât gibi usul kalıplarına uyacaktır; formel kalacaktır.

Halkuki : bizim konumuzu teşkil eden konuşma üslûbu ve şartları ne büyük tehlikelere maruzdur.

- Ha, haal tanım onu be; dızlağın biridir. Yuh sana ulan; çek arabayı; boş ver, diye konuşan bir tip, veya daire âmirinin karşısına çıkıp bir sürü söz söyledikten sonra, derdini bir türlü anlatamayan müracaat

sahibi vatandaşın konuşması, ilmi bir tarzda incelenecek olursa, muhakkak ki bunlar, freud'ün veya tıbbi âdlinin, maraz ruh ve konuşamamazlık hastalığına müptelâ birer ruh hastası veya yetiştirme tarzının kusurlarının birerü krbandırılar.

Bütün bu yukarıda zikrettiğimiz, lise öğrencisi, fakülte mezunu genç ve heriki tip misalleri konuşma üslûbu bozukluğuna uğramış birer hastadırlar. Muhakkak ki, o liseli, o fakülteli birçok bilgiler almıştır. Hayatın ve şahsi çalışmanın vereceği ansiklopedik bilgi olmasa bile mesleğinde ve branşında olgundur. Çünkü onları, haklı olarak almıştır. Yazsalar muhakkakki, birçok şeyler yazacaklar ve bu yazdıkları da her bakımdan mükemmel olacaktır. Fakat, gel gelelim düzgün konuşmaya, topluluk içinde konuşmaya, hazırlıklı ve hazırlıksız bir kütle karşısında konuşmaya. İşte, o zaman, bütün iktidarsızlık meydana çıkacaktır. Acaba bu nedendir? Sebep ve niçinlerini beraber arıyalım. Konu bir suje, bizde bir operatör olalım.

Bu halin sebeplerini, iki büyük kolda mütalân edebiliriz. Bunlardan birincisi, ailede eğitim üzerindeki yanlış terbiye sistemleri ve (prejuge) lerle yani evvelden verilmiş hükümlerle hareket; ikinciside tamamen ruhî diyebileceğimiz (langage) dil gücü hastalıklarıdır. İşte, birinci sebebi ele almakla başlayalım. Konuşabilmek için konuşmaya alışmış olmak düsturu artık dillilerce kabul edilmiş bir gerçektir. Bunu kavrayan ve yarının büyüğü olacak olan çocuğa tatbik eden pek az aile vardır. Bunu katiyetle söyleyebiliriz. Zira, müsbet misaller olan öğrenciler karşımızdadır. Günlük okul hayatını anlatmak durumu

ile kıvranan tecessüs kutusu, ve pedagojik esaslara göre ruhî boşanma ihtiyacında olan çocuğu, hangi aile karşısına alır; ve onun geliş güzel sıraladığı cümlelerle hazırlamağa çalıştığı konuşmasını dinler; ve çocuk tarafından yapılacağı muhakkak olan şahsî üslup hatalarını, konuyu plânlayamamak; fikirleri zincirliememek ve ifadeyi meram edememek gibi bozukluk ve hataları büyük bir sabırla dinler ve düzeltme çarelerine baş vurur.

Bilâkis, çocukcağız, daha henüz konuşmasının yarısında iken, babadan anneye «annene git» ve anadan da «babaya git anlat!» şeklinde cevaplarla lâstik top gibi elden ele atılır. Haksız olarak günlük hayatımızdaki asap bozucu amillerin ve eski muhafazakâr yanlış terbiye sisteminin tesiri altında, konuşmaya hazırlanan çocuğa «sen sus, «aklın ermez, «büyükler varken küçükler söze karışmaz, şeklinde yersiz azarlamalar ile çocuğun en tabii hak ve ihtiyacını baltalarız.

Hatta, çocuğu konuşturacak konular bulmağa ve hadiseler yaratmağa çalışacağımız yerde onun konuşamamazlığı ile iftihar eder ve üstelikte etraftan takdîrkar sözler bekleriz.

Ah! kırk bir kerre maşallah. Ne uslu ayol. Ağzı var, dili yok. Ve her hangi bir aile toplantısında çocuğun mahcubiyet, korku ve saire gibi tali hislerin tesiri altında veya aşağıda inceliyeceğimiz dil gücü hastalıklarından birine müptelâ bir halde yeni gelin gibi kırılmasını, ezilip büzülmesini, çocuk sevgisinin bir zevki, bir rengi olarak kabul ederiz. Bu hal çocuğun konuşma otomotizmalarını inkişaf ettiremeyeceği gibi, acılarını çok sonra çekeceğimiz aşağılık duygusu

gibi kompleks hislerin doğmasına sebep olabilir.

Bu haller Cumhuriyet idaresinden evvel falakalı okulda da devam ediyor, çocuk ve zamanla kâhil düşünen his eden, fakat bu düşündüklerini ve his ettiklerini tam ifade ademeyen, etse bile bir sürü mantıksızlıklar 'non sens, lar, sıralayan en mühim tarafı noksan bir insan oluyordu. Bunun böyle olduğunu misaller bize teyit etmektedirler. Otorite ve selahiyet makamlarını işgal eden, kütleleri ve fertleri idare etmek durumunda olan amirlerinden bazılarının bu meziyetlerden mahrum olduğunu görüyoruz.

Bereket, Cumhuriyet rejiminin ileri görüşlü ve metodik eğitim politikası sayesinde aileden okula gelen bu kusurlar, kültür müesseselerinde düzeltilmekte ve çocuk nazari ve amelî bilgilerle mücehhez kılınarak hayata atılmaktadır.

İkinci ve ikinciden çıkarabileceğimiz küçük bir dalıcak vardır ki : şimdi de, onları mütalâa edelim. Yalnız bu marazî ve ruhî halleri tetkik etmeden evvel, ilgisine binaen, gene dil malûmatımızı kurcalamak zorunda kalacağız. Dil, insanları birbirleriyle anlaştıran en tabii bir vasıta. His ve tefekküratımızın en objektif sembolüdür. İnsan, muhakkak ki tahayyülât yapabilmek ile hayvandan ayrılmıştır. Demekki, dil, insanın (spritüalist) ve maddeci ruhçuların yani (neospirtüalist) lerin nazariyelerine göre ellerini ayak ve ağzını da koparmaya, yolmaya kullandığı çenelikten kur, tarıp, elini yiyeceği için bir vasıta ve çenesini de konuşmak ve çiğnemek için ağız haline sokabildikten sonra ilk önceleri hayvan gibi bağırıp çağırmaya ve ancak yine asırların emeği ve mahsulü olan tefekkürat yapabilme

hassaları ile evvelâ ihtiyaçlarını mantıksız söz bölümleri halinde, sonrada bu organ ve otomotizmaların tekâmülü ilk düşündüklerini mantıklı söz olarak iblâğa başlamıştır. Bunla da iktifa etmiyerek, bu sözlerinin daha tesirli olabilmesi, yani empresyonlu olabilmesi için bazı müzikal kaideler aramış ve bu suretle vurgu kurallarını bulmuş ve ilâve etmiştir. Bu gün, bu zaruret, o kadar ileri gitmiştir ki : Milletler arası fonetik işaretlerle her dilin standaryasyonu yapılmaktadır.

Zira, dilin tekâmülü müzikle sıkı sıkıya ilgilidir. Herkesin, hattâ cinsiyet farkı ile fertlerin ve milletlerin ırkî psikolojileri iktizası konuşmalarında ve hatta cümlelerinde tabii olarak müzikal bir oktav farkı vardır. Bu hadise, dilde, fonotizm ismi altında bilhassa yabancı dil öğreniminde oldukça önemli bir rol oynar. O halde, dil, hissedişleri, insan dimağı fakültelerinde tefekkür haline sokabildikten sonra başlar. Bu yüzden dile, (dil, tefekkür ve insan, üçü bir şeydir) diyen okulların babası Herder'den ayrılmıyoruz.

O halde dil, dil de vurguyu yaratan ve konuşma üslûbunu kuran ruhla sıkı sıkıya alâkadardır. Bu sebeple, konumuzu psikolengüistikle izah edeceğiz. Fakat, dilin tarihçesin yapmakla meseleyi halletmiş olmuyoruz. Birde konuşmak demiştik. Dil başka şey, konuşmakta başka şevdir. Dil, konuşmada bir malzeme deposu, konuşma ise onu sarf eden beşeri bir iktidardır, ve tamamen ruhidir. O kadar ki bugün tababette insanların konuşmaları ile malûl oldukları ruh hastalıkları teşhis edilmekte, karakterleri okunmaktadır. O halde, yukarıdaki tarifimize göre, konuşmaya dilgücü adı versek hiç de fena olmaz.

Konuşmak (Pisikofizik) bir hâdisedir. Dimağdaki otomotizmalar, fakülteler ile olur; ve tasavvratı, gramercilerin tıbbi olarak (pik) şemasi dedikleri düşünme mekanizmasından alırlar. Evvelâ, iradî kudretler çalışır; sonra muharrik cihaz faaliyete girer. Hareketlerin tarzları, seslerin intihabı, sözlerin şekilleri, onların irtibatlarını kurmak, ve bir nizama koymak (tahattur) sayesinde olur. Evvelce konuşmuş olmak lâzımdır. Hafıza işlemelidir. Bu konuşma otomotizmalarında (Kelime şekillerini hazırlayan) (kelime ile manayı düşünmeden birleştiren) (lâhikaları, yani nisbet seslerinin yerinde kullandıran) ve (konuşmada neticeye vardiyan) dört türlü şebekeden müteşekkildir. Bu şema ve otomotizmalar her normal konuşan insanda iyi işlemektedir. Ancak, bunlardan bazılarının buzuklukları muhtelif dil gücü hastalıkları meydana getirmektedir. Bu dimağ hastalıklarına da dilciler, (aphasie) afazi demektedirler. Bu hastalıklar, aşağıdaki şekilde tezahür edebilirler. Hasta, bir sözü taklit eder ve çıkartır fakat manasını anlamaz. (Afazi nominal) Bazıları mânasını bildiği kelimeyi bir türlü bulamaz; siz kelimeyi buluverirsiniz; derhal alt tarafını getiriverirler. Bazıları, konuşma organlarının her şeyine maliktir; fakat onu tahrik edemez (Afazi motris) Bunun karşısında, (hissi afazi) vardır. Bunda, ise hasta söyler; fakat sözlerinin mânalarını bulamaz. Bazıları, söylediği kelimelerin mânasını ve nerede kullanılacağını bilir; fakat dizemez. Bunada (Afazi sentaktik) veya (Afazi agramatizm) denir. Birde bunlara, nevreslenikler ilâve etmek lâzımdır ki : bunlarda : sözde zengin, fikir bakımından fakirdirler. Konuşmalarında, fi-

kirden fikire atlayıp, sözleri, arap saçına çevirirler. Bu marazî hallere müptelâ olanlar hakiki birer hastadırlar.

Birde, ikinci daldan ikinci bir kol çıkaracağız demiştik. O da, her normal insanda arızî olarak, günlük ağır hayat şartlarını insan asabı üzerinde tevhit ettiği, veya her hangi bir atmosfer tesiri altında, şuur altı korku, şüphe, mahcubiyet, nezaket, hürmet, muhabbet, yaltanmak gibi talî hisler ve ruhi hallerdir ki tabiatıyla bu devreler geçtikten sonra bu arızî hallerde geçer; ve insan normal haline avdet eder.

Bu hal, tabiatıyla bir doktor müdehalesi icap ettirmeyecektir. Tedavi çareleri, iradî kuvvetlerin bu his tezahürlerini firenliyecek şekilde sabırlı bir tarzda çalışmasıyla kâbildir.

Bu suretle, konuşamamazlığı muhtelif sebepleriyle izah etmiş olduk. O halde, konuşmada güçlük çeken birisi karşısında, hemen âni bir hüküm vermeye kalkmağa değil; bu müşkülâtının aileden aldığı yanlış bir terbiye neticesi mi? yoksa tıbbî bir rahatsızlığın neticesinden mi? ve yahutta, o günkü şartlar veya o anın, o şahıs üzerinde tevhit ettiği hava neticesinden mi vücuda geldiğini aramak daha doğru olur.

Peki, bu hallerin giderilmesi çareleri nelerdir? Bilhassa, bunların giderilmesi, bizlerden çok daha iyi olmasını temenni ettiğimiz ve çalıştığımız yetişmekte olan nesil için büyük önem taşır. Tedavi çareleri yukarıda bahis ettiğimiz gibi, yalnız bu dil konusunda değil, diğer davalarımızda olduğu gibi, aileden başlayacaktır. Doktor müdehalesini icap ettiren haller hariç, terbiye hatası

Yeni Havadis

Çeviren : Nihat YÜREKTÜRK

Uzak doğu savaş bölgesinden bir bayan İngilteredeki bir arkadaşına mektup gönderiyor. Mektubun bir yerinde " ... sana savaşa dair çok enteresan şeyler yazacaktım, fakat mektubun açılması ihtimalinden dolayı korktum,, diyor. Zarfın arka tarafına da sansür idaresi şunları yazıyor :

" Yanlıyorsunuz! Mektuplar okunmuyor! ,,

Her zaman Profosör

Bay Profosör aradığı cadde-

yi bir türlü bulamıyor. Karşı tarəftan kendisine doğru bir öğrencinin geldiğini görünce bağırıyor :

— Akasyalar caddesi nerededir?

— Soldan üçüncü cadde bay profosör.

— İyi otur!

Sekiz gün önce

Müşteri (otelin lokantasında) :
Keşki lokantanıza sekiz gün önce geleydim!

Otelci :

— İltifat buyuruyorsunuz bayım!

konusamamazlık ile tali ve ruhi hislerin izalesi, metodik bir çalışma ile, ailede mümkündür. Bunun içinde, çocuğu, her yerde zaman ve mekân tanımadan, bu sözü geçen hislerden kurtarabilecek şekilde, sabırla, konuşma vesileleri hazırlamak ve konuşulanları tashih etmektir. Şu da, şöyle olabilir. Çocuğa, okuduğu bir derisi, bir yazıyı, seyir ettiği bir filmi anlattırmak, her iki sexe'sin bulunduğu toplantılarda şiir okutmak, teşvik etmek, açık havada bağırıp çağırarak, güzel sanat şubeleriyle alâkalandırarak hissi melekelerini açmak bu suretle çocuğu okul çağına gelinceye kadar kendi çapında, his ve tefekküratını işletmeye, tedai, dikkat ve zekâsını açmaya, konuları plânlamaya, ilmî zihniyete intibaka hazır bir duruma sokmaya çalışmalıdır.

Bunlar, her ailenin yapabileceği iptidai çarelerin başında gelmektedir. Bu suretle çocuk, onun daha çok işleyip eğitecek olan okula gelinceye kadar konuşma ve kavrama melekelerini terbiye etmiş olur. Bu suretle ve zamanla, birçok ecnebi dillerinde kabul ettiği gibi hiç bir dilin erişmeyeceği kadar kendi irki psikolojimize has müzikal tonlu, mânalı, güzel bir dilimizin daha ileri hamlelerinin tohumlarını bu suretle atmış oluruz. Şunu da unutmamalıyız ki : Güzel konuşmanın, söylediğini bilmenin çok partili siyasi inkişafımıza da rolü çok büyüktür. Halk idaresi demek olan demokrasi, fikir ve ilhamlarını yine halktan alır. İstek ve dilekleri, fikir piyasasına ancak iyi, güzel, plânlı bir konuşma ve yazma ile atılır ve müdafaa edilir.

Müşteri :

— Öyle ya! Belki o zaman şimdi yediğim yemeği taze olarak yiyebilirdim.

Hangisinde

Yaşlı bir bayan Amerika Kanada sınırında bir ev satın alıyor. Satış mukavelesini imzalamadan önce soruyor :

"Ev Amerika toprağında mıdır, yoksa Kanada toprağında mıdır? ,,

" Amerika toprağında. ,,

" Öyleyse imzalıyorum. Kanadada kışların çok sert olduğunu duymuştum. Bunun için sordum. ,,

Daha iyisini yapamam

İri yarı bir adam berbere gider ve kendisini karşılayan adama sert bir tarzda hitaben :

"Saçlarım kesilecek fakat lâf tıraşı istemem! ,,

"Fakat.....,,

"Söz istemem. Demin gittim berberden çok konuştuğu için kaçtım! Derhal saçlarımı kesin! ,,

Adameğiz işe koyulur ve müşterinin saçlarını sıfır numaraya vurur.

Müşteri :

" Ne yapıyorsun be adam!,, deyince cevap olarak :

" Daha iyisini yapamamki.. Ben sadece cam silicisiyim,, der.

Elbise asacakları

Amiral, komutası altındaki torpido komutanlarına gemilerin ağırlıklarını arttıran eşyaların mümkün olduğu nisbette kaldırılmalarını emretmişti. Bir gün izinden dönen bir deniz subayı oturduğu yerden, alışkın olduğu şekilde şapkasını duvarda olduğunu zannettiği çengele fırlatıyor. Çengeller, torpidoların ağırlıklarını azaltma emriyle kaldırılmıştı. Şapka yere düşünce subay kızıyor. Mes'uliyeti kendisine ait olmak üzere çengellerin tekrar yerlerine çakılmasını emredince muhatabı, bu arzuyu hemen yapacağını, zira çengellerin yine torpidonun içinde, masanın çekmesinde olduğunu söylüyor.



SENDİKALARIN ROLÜ ve TÜRKİYEDE SENDİKACILIK

Samih YERTUT

I - MESLEKİ BİLGİLERİN TARİHÇESİ

Milâdın 10. cu asrına kadar meslektaşlık birlikleri aile topluluğu içerisinde görülmektedir.

Yunanistanda sanat erbabının site idaresine iştirak ettirilmeleri için mesleki birlikler vücuda getirdiklerini müellifler kaydetmektedirler. Romada esnaf cemiyetlerine ancak cumhuriyet devrinde rastlamak mümkündür.

10. cu asırdan 15. ci asra kadar korporasyonlar taazzuv etmeye başladı. Bunların mümeyyiz vasıfları aynı şehirde oturan ve aynı sanarla iştigal eden kimselerin karşılıklı yardımlaşmalarını temin ve yapılan malın satılmasını sıkı bir inhisara tabi tutmak idi. Korporasyonların riayet etmekle mükellef bulundukları bazı kaideler mevcut idi. Koparasyon rejimi 18. ci asra kadar devam eden bir hâkimiyet tesis etmiş bu tarihten sonra Fransada Turgut, 1791 tarihli bir kararnameyle meslek teşekküllerini menetmiş vesair Avrupa devletleride Fransayı taklit etmişlerdir.

1848 inkilâbını müteakip birleşme serbestisi gelişme ve yayılma imkânına mazhar olabildi. İlk olarak 1861 de Saksonya'da başlayan birleşme hareketleri çok kısa bir zamanda bütün memleketler tarafından kabul edilmeye ve bu hususta ilgili kanunlar meriyete konulmağa başlandı.

Birleşme serbestisine müsaade edilmesinin sebebini sanayileşme hareketinin dev adımlarla ilerlemesi neticesi Fabrika işçilerinin çırakların durumuna nisbetle çok daha kötü çalışma şart ve imkânları içerisinde bulunması hadisesin de aramak iktiza eder.

Memleketimizde Lonca (İtalyanca Loggia: esnaf teşkilâtı anlamına gelir) teşkilâtından önce ahi ve fütüvvet tarihlerinin mevcut bulunduğu ve her iki tarıkında birbirinden farklı oluyun esnaf tdşekkülleri mahiyetini gösterdikleri anlaşılmaktadır. (1)

Küçük esnafın ortadan kalkarak sanayileşme hareketinin başlaması üzerine Loncalar da kendiliklerinden ortadan kalkmışlardır.

Bizde, işçi birlikleri hakkında Devletin ilk müdahalesine meşrutiyetten sonra tesadüf edilir. Filhakika tatili eşkal kanununda amme müesseselerindeki meslek teşekkülleri menedilmekte ancak işverenler ve işçiler arasında hadis olacak anlaşmazlıkların halli zımında bir uzlaştırma kabil olmadığı takdirde kanuni sınırları tecavüz etmemek şartı ile grev hakkına cevaz verilmektedir.

(1) Köprülü Fuat, Osmanlı İmparatorluğu menşeleri.

1337 tarihli (Ereğli havzai fahmiyesi maden amelesinin hukukuna müteallik kanun) un 4 cü maddesinde amele tarafından, amele birliği ve teavün sandığı kurulabileceği tasrih edilmekte ise de bu tesisleri Sendika mahiyetinde telâkki etmekten ziyade birer sosyal yardım teşekkülü olarak kabul etmenin yerinde olacağı mütalâa edilmektedir.

1938 tarihinde yürürlüğe giren Cemiyetler Kanunu'nun 9. cu maddesiyle sınıf esasına ve unvanına dayanan cemiyetlerin kurulması yasak edilmiş; ancak demokrasi hareketinin şumüllenmesi, işçi ve işverenlerin müşterek menfaat ve haklarını müdafaa etmek maksadıyla aynı meslekten bulunan işçi ve işverenlerin kuracakları teşekküllerin tabî olacakları hukukî Statünün tedvin edilmesini intaç etmiş ve 20-2-947 tarihinde (işçi ve işveren sendikaları ve sendika birlikleri kanunu) yürürlüğe girmiştir.

II - SENDİKALARIN MAHİYETLERİ VE ROLÜ :

Sendika (Syndıcak); aslen lâtın ana kökü (dike = dava ihtilâf) ve Yunan pref.Xe'i (sun = müşterek birlikte) manalarına gelen mürekkep bir kelimedir.

Lügat manasında Sendika tabiri, "müşterek dava", "müşterek ihtilâf" anlamlarına gelmektedir.

Filhakika sendikalarda müşterek bir dava mevcuttur. Clinton S. Golden, sendikaların müşterek davasının, işçilerin içersinde bulundukları sefaleti ve emniyetsizliği, istihsal durumunu

gittikçe daha yüksek seviyelere çıkararak yenmek olduğunu; sendikaların rolü adlı yazısında açıklamaktadır.

Bu itibarla, sendikalarda ana fikir müşterek bir davanın başarılmasıdır. Bu müşterek davada, işçilerin veya işverenlerin ortak menfaatlerini himaye ve temsil etmeleri veya yardımlaşmaları cümlesile ifade edilebilir. Bu gün meri bulunan işçi ve işveren sendikalarının tabi oldukları kanunların ana motiflerini bu fikirler teşkil etmektedir.

Sendikalar kurmak hak ve selâhiyeti sanayileşme hareketine ayak uydurmuş bütün muasır memleketlerin anayasa kanunlarında yer almış bulunmaktadır. Memleketimizde, küçük imalâttan fabrika sanayiine intikal safhasında bulunmamız, bizdede hükümeti, sendikaların teşkilinin serbest bir rejime tabi tutulması kararını almaya sevk etmiş ve bu maksatla 5018 sayılı (işçi ve işveren sendikaları ve sendika birlikleri kanunu) yürürlüğe konulmuştur.

5018 sayılı kanunun birinci maddesinde, aynı iş kolunda veya bu iş kolu ile ilgili işlerde çalışan işçi ve işverenlerin yardımlaşmaları ve ortak menfaatlerini korumaları ve temsil etmeleri amaçları ile kendi aralarında kurabilecekleri dernekler (sendika) olarak isimlendirilmek suretile diğer derneklerden tefrik edilmek istenilmiştir.

Sendikalar, hukuki vaziyetleri itibarile bir nevi dernek olduklarından ihtiyarî teşekküller olup, medeni kanunun 53 üncü maddesi gereğince, (Cemiyet olarak teşekkül arzusunu izhar etmekle şahsiyet iktisap ederler).

Sendikaların feshinde, medeni kanunun 69 uncu maddesine tevfilan hareket olunur.

III - TÜRK SENDİKALARI VE HUSUSİYETLERİ :

a)-Türk sendikaları, aynı iş kolunda veya bu iş kolu ile ilgili işlerde çalışan işçi ve işverenler tarafından kurulabilir. Bu hükmün meslekten bulunmayan kimselerin gayri meşru gayelerinin tahakkuku zımında sendikâlara nüfuzunu önlemek maksadına matuf bulunduğunu açıklamak yerinde olur.

b) - Sendikalara girmek ve çıkmak serbest bırakılmıştır. Ancak 18 yaşını tamamlamamış olanlar sendikalara üye kaydedilemezler. Bu yaştan küçük işçiler veli ve vasilerinin muvafakatı ile işçi sendikalarının yardımlaşma müesseselerine üye olabilirler. Sendika kanunumuza göre, bir şahsın muhtelif sendikalara girmesine cevaz verildiği gibi, aynı iş kolunda müteaddit sendikalar kurulmasında müsaade edilmektedir.

c) - Sendikalar, siyasetle, siyasi propaganda ve siyasî yayın faaliyetleriyle iştigal edemezler. Zira iç ve dış politikada hasis menfaatlerin girift sinsi oyunlarının sendikalar tarafından benimsenmesi ve faaliyet mevzularına ithal edilmesi halinde hakiki gayeden inhiraf edildiği görülmüştür.

Sair memleketler mevzuatının çoğunda da sendikalar siyasetten men edilmişlerdir.

Sendikaların bizatihi siyasetle iştigal etmemeleri, üyelerinin ferden siyasi faaliyetlerine mani teşkil etmemektedir.

d) Sendikalarımız millidir. Bunun böyle olmasında elzemdir. Filhakika sayın Sadi İrmağ'ın sendikalar kanu-

nunun kabulü sırasında mecliste vermiş oldukları nutuklarında işaret buyurdıkları gibi, (Millilik memleketin hava gibi, su gibi muhtaç olduğu havayıcı zaruriyededir.) Bu hususta da gayet ileri bir demokrasi görüşle hareket edilerek, sendikalara milli ve beynemil toplandırlarda temsil edilmek imkânı bahşedilmiştir.

IV- SENDİKALARIN YETKİ VE GÖREVLERİ :

a) - Hukuki bakımdan : Üyeleri adına sözleşmeler aktetmek, iş ihtilaflarında yetkili hakem kurullarına mütelâa bildirmek ve hal şekli hakkında istekte bulunmak..

b) - Temsil etmek bakımından : işçi sigortalı kurumu kanunu ile iş ve işçi bulma kurumu kanunu ve Çalışma bakanlığının kuruluşu hakkındaki kanun hükümlerine göre toplanan kurallara temsilci göndermek.

c) - Sosyal ve Ekonomik bakımdan : hastalık, işsizlik, sakatlık ve ölüm halleri için yardımlaşma sandıkları kurmak üyelerinin mesleki bilgilerini artıracak kurslar ve konferanslar tertip etmek, ticari gayeler gütmemek şartile sağlık ve spor tesisleri teşkil etmek.

Sendikalar kanunun kabulü ve yürürlüğe konulması vakıasına Türkiyede uzun bir zaman tésanütten mahrum kalmış olan işçi kitlesinin gerek şahsi ve müşterek hak ve menfaatlerinin emniyet altına alınması, gerekse, Türkiyede sanayileşme hareketinin inkişaf ve selâmeti için yapılmış olan hamlesinin en önemlilerinden bulunduğu kanaatindeyiz.

Başka bir yayımızda, Türkiyede mevcut sendikaların mevzuat hükümleri karşısındaki durumları incelenecek ve Türk sendikalarının gelecekteki gelişme imkânlarına temas edilecektir.

Tütüncü Maaden Köylerinde Bir Gezi

VI

M. SÜHEYL ESEN

Günlerden hatta haftalardanberi bu güzel köylerde devam etmekte olan gezimin son günlerine yaklaştıkça adeta üzülyordum. Köye ve köylüye senelerdenberi o kadar alıştım ki... onlarda beni artık yabancı tutmuyorlar. İçli dışlı bir çoklariyle dost olduk. Şehirde işleri olan bazıları hemen bana koşarlar. Ben de hiç düşünmeden onlara elimdeki imkâna göre koşar seve seve hizmet ederim. Param olsaydı muhakkak köye çekilirdim. Köylerimizin her bakımdan kalkınmaları muhakkak köy birliklerinin kurulmasına bağlı. İleri ve ideal köycülüğe başka türlü vasil olmanın ihtimali asla yoktur diyeceğim. Ve Atatürk'ün efendimiz dediği köylülerimizin bir gün mutlaka bu seviyeye erişmiş olduklarını göreceğiz.

Devamlı bir yağmur altında hayvanla şosedan ayrılıp Papas köyün balçıklı yoluna sapınca bu lüzuma bir defa değil bin defa iymân ettim.

Bindiğim at haftalardanberi tavlada beslenen güçlü, kuvvetli dinç bir hayvan olmasına rağmen çamuru sökmek için çırpınıyor adetâ... Yolda erkekli, kadınlı köylülerden çoğunun ayakkabısı elinde çamur deryasını geçmeğe çalışıyorlar. Sırta ulaşır ulaşmaz dönüp Samsun'a baktım. Papas köy Samsunun bir mahallesi şüphesiz. Yolda bana katılanlarla köy yollarının durumunu konuşuyoruz. Papas köylüler kendi hisselerine düşen yolu yapmışlar. Lâkin Teknepınarlılar bu işe omuz verdiler, diyorlar. Ve yine köy birlikleri hayali kafamda bir istifham halinde kıvrılıyor.

Çinek çiftlik köyünde bir az dinlenip bir kahve içtik. Adının Ali olduğunu sandığım bir arkadaş bana rehberlik etti. Mevsim kışa yaklaştığı için muhaveremiz bir aralık mahrukat işine intikal etti. Bütün köylü memnun. Orman idaresi kendilerine yeteri kadar yakın ormanlardan odun tedariki için çap vermişler. Hatta Bay Ali mevcut odunun kendisine fazla olduğundan bile bahsetti. Ötedenberi müzmin bir dert halinde köylünün toptan şikâyet ettiği bir konuda beyanı memnuniyet etmiş olmalarından ben de büyük sevinç duydum.

Yine hep beraber kalkıp atlandık. Papas köye gidiyoruz. Yağmur fasılasız yüzümüzü kamçılıyor amma kim aldırır? Gönülde huzur olunca taş yağsa vız geliyor insana...

Papas köyde muhtarın evinde korunuyoruz. Muhtar İstanbul'da imiş. İhtiyar babası bize elinden geldiği kadar ikrama çalışıyor. Bir anda etraftan gelenlerle odamız doldu. Her telden çalışıyoruz. Siyasetten, iktisattan, ticaretten, hayat pahalılığından dem vuruyoruz. Lâkin hemen hemen hepsinin karnı tok, sırtı pek. Hâllerine binlerce şükrediyorlar. Bu memnuniyetlerini iftiharla dinledim. Onların refahı ve huzuru bizim erişmek istediğimiz tek gaye ve tek hedef değil mi ?

Bu arada tertemiz bir sofraya kurdular. Ağız tadiyle, viran olan midederimizi nefis yemeklerle tamir ettik. Kahvelerimizi içerken yeniden sohbet daldık. Şimdi adını hatırlıyami-

yacağım yaşlı ve gözlüklü köylü bir yurtdaşı esaslı bahislere bu arada Osmanlı tarihine geçiverdik. İhtiyar zeki gözleriyle beni merakla imtihan ediyor adeta. Kafamın içinde kalanlardan ne varsa ortaya döktüm. Bak-tım buru o kâfi görmedi. İnceden inceye sualler soruyor. Baza da mu-fassal izahlarını kendisi yapıyor. Ne-ye yalan söylemeli oldukça beni ter-letti. Lâkin neticeden o da ben de memnun kaldık ve işi tatlıya bağla-dık. Ben de bu zor imtihandan yüz aklıyla yakamı sıyırdım. Hamdolsun. Sakın amma da yaptın ha demeyin. Napolyon bile imtihandan korkmuş. Biz o münevver vatandaşla konuşur-ken etrafımızdakiler de meraklı ba-kışlarla bizi dinliyorlardı. Onların yanında kendi tarihimizi bilmediğim hükümünü vermiş olsaydılar muhakkak çok utanacaktım. Cenabıhak beni böyle hazin bir akıbetten korudu.

Bundan sonra söz köyün adı olan (PAPAS KÖYE) geçti. Nasıl geçme-sin. Bu güzelim köye hâlâ Papas köy denmesindeki münasebetsizlik az şey değil doğrusu? Her halde akla gelmemiş olan bu çirkin adı bir an evvel tashih edivermeli, Ben kendile-rine bir mazbata ile Vilâyet maka-mından bunu talep etmelerini tavsiye etmiştim. Onlar da bana canım sen şehirde bir çoklarını tanıyorsun. Söy-le de himmet etsinler dediler. İşte burada bunu tekrar yazıyorum İn-şaallah bu satırlar faydalı olur da bu kulağı tırmalıyan adı değiştirirler.

Saatler geçtiği halde yağmurun dinmek ihtimali olmadığını görüyordum. Henüz yolum da bitmemişti. Yarım saat ileride olan Teknepınar köyüne gitmek istiyordum. Amma bu isteğime de kolay kolay kavuşmak zor olacaktı. Köylü dostlarım bu ha-

vada kovulan gitmez öyle şey mi olur? Bu gece hep birlikte kalırız di-ye ısrar üstüne ısrar ettiler. Lâkin o sırada gözüm ihtiyar tarih bilginine ilisince neye saklamalı adeta kork-tum. Ya maazallah bu gece kalıpta mübarek adam bu defa da beni Ro-ma tarihinden sorguya çekerse yan-dığım gündü. O zaman etrafımda fır dönen köylü dostlarım bana kim bi-lir nasıl acıyacaktı. Aklıma gelen bu ihtimali onlara da söyledim. Hep gülüştiler. Bana teminat vermeğe kalkıştılar. Hattâ bilgin köylü de yakama sarıldı. Lâkin neme lâzım korkulu rüya görmektense kurşun gibi yağın yağmur altında Teknepı-nar köyüne gitmenin daha ziyade akıl kârı olacağını düşünerek bin rica ile müsaadelerini aldım.

Aylardanberi tavlada kapalı ka-lan atım ileri fırlamak için şaha kal-kıyor. Ben de onun keyfini bozmak istemiyerek başını bırakınca Tekne pınar köyü istikametinde dörtnala kalktı. Rahmetli babam at beslemeğe meraklı ve ben de asker çocuğu ol-duğum için hayvanın çılgınlık dere-cesine varan atılışı beni ürkütmedi. Ve pes edinceye kadar ona tâbi oldum. Atın burnundan yağmurlu havaya dumanlar fışkıra fışkıra muhtar Bay İsmail'in evinin avlusuna girdik. Hayvan koşmaktan yorulma mıştı amma ben de sırsıklam olmuş tum

Muhtar Bay İsmail'le yeni tanıştık yorduk. O da ötekiler gibi sevimli ve misafirperver. Muhtarın evinde kendimi hiçte yabancı hissetmiyordum. Evin içi tütün ve mısır hevenleriyle dolu. Maaden köylüler de mısırı seviyorlar. Elinde yeteri kadar buğdayı olanlar da muhakkak mısır unu ile bunu karıştırıyorlar. Eh ne olacak

D O K T Ö R !..

Yazan : Bahri ULAŞ

Bazı gençler vardır ki, Lise sınıflarında «Edebiyat Hastalığı» denen devasız bir hastalığa tutulurlar. İşte M. Bedîi bu hastalığa yakalanmış gençlerdendi.

Elinde kalem kâğıt, aşıyağı yukarı her gün yazıp çizip dururdu. Arasıra mektepte arkadaşlarının ona «Şair müsveddesi», «Muharrir bozuntusu» gibi sözlerle takıldıkları vaki

idi. Buna rağmen M. Bedîi, arkadaşlarının istihzalarına aldırılmaz ve prensibi olan :

«Ağyar demin çekme gönül nafile gamdır. Hasrın sitemini anlamamak hasma sitemdir.»

beytini öyle bir eda ile söyler; söylerken de öyle bir tavır takınırdı ki, bununla da arkadaşlarına «İt ürür, kervan yürür» beylik sözünü ihsasla vurdum duymazlığını isbat ederdi.

alışkanlık ve mısır çok bereketli bir mahsul. Sapları da hayvanların baş gıdası. Muhtar konuşkan birisi. Yalnız bu zatın şehirle ilgisi pek çok. Günlerinin çoğu şehirde geçiyor. Şehre yakın olmanın sağladığı bu imkân kış aylarında zorlaşıyor amma buna idman etmişler. Çamur içinde biz gidip gelsek muhakkak iki gün yeri-mizden kıpırdamak imkânını bulamayız. Masa başında çalışmanın ham-laştırdığı vücutların yapacağı iş değil bu.

Teknepınar köyünde Osman dayı adında bir ahabım var amma şimdi onu aratırsam yakama sarılıp beni bırakmıyacak. İyisi mi onun gözüne hiç gözükmemeli. Ben de öyle yaptım. Muhtar da geceyi geçirmekliğim için dayattı. Akşamın sisli ve yağmurlu saatinde çamurlu yollara düşmektense kalmayı istedim. Lâkin ev sahiplerini şehir bu yakın iken neye rahatsız etmeli? Gerçi muhtarın misafirler için köyden aldığı bir de tahsisat var.

Ve ben bunu da biliyorum. Öyle ya hazır gelmişken bir kaç gün yan gelip yatmak ve dinlenmek erişilmez bir hayal gibi kafamın içini kemiriyor. Muhtara bu niyeti mi açıklayınca gülerken başımızın üstünde yerin var. Bizi onunla mı korkutacaksın diyor. Lâkin şakanın sırası değildi. Hava kararmak üzereyken tekrar geleceğimi vaadederek göklerden boşanan yağmur altında vıcık vıcık çamurlu yollara düştüm.

Vakit geç olmakla beraber yolun üstünde bulunan Tekel idaresinin tütün islâh istasyonuna da uğradım. Şehrin hemen civarında olmasına rağmen elektrikten mahrum bulunan istasyon binasında gaz lâmbaları yanmıştı. Vakitsiz gelen misafiri iyi karşıladılar. Yıllardanberi Samsun tütün tohumlarını islâh için durmadan çalışmasına rağmen zaman zaman insafsız tenkitlere uğrayan bu mütevazî müessesenin çalışmalarından ve aldığı neticelerden başka bir yazımda bahsedeceğim.

Onun yegâne gayesi beynelmilel üniversitelerden birinde doktora yapmaktı. Bu gayesinin tahakkuku için geceyi gündüze katarak çalıştı. Aradan günler, seneler geçti. M. Bedîi esaslı bir genç olmuş, Üniversiteye devam ediyordu. Bir kaç yıl daha geçtikten sonra Avrupa'ya giderek parlak bir başarıyla doktorasını verip anavatanına döndü. Müteakiben Doçent, Profösör oldu. Sondevre irfan ordusunun başında bulunarak nice şairler, muharrirler, mütefekkirler, muallimler yetiştirdi. Boyu kadar bir yığın eser verdi. Sözün kısası saçlarını bu yolda ağarttıktan sonra tekaüde sevkedildi. Anadolu'nun bir köşesinde istirahat çekilerek son günlerini geçirmek arzusuyla (G.....) kasabasında yerleşti. Memuriyetinde dışından tırnağından artırdığı birkaç lira ile küçük bir ev satın aldı. Eski talebelerinin bu şehre uğrayıp evinin önünden geçtiklerinde anı olarak karşılmasına çıkmak, aynı zamanda da adet olduğu veçhile kapısına bir de kartvizitini raptiyeledi.

(Mütekait Profösör Doktor
M. Bedîi)

Evinin önünden gelip geçenler böyle kıymetli bir kimsenin talih eseri olarak gelişini kasabaları için büyük bir kazanç addediyorlardı.

Profösör Doktor M. Bedîi'nin (G.....) da yerleştiğinin sekizinci günü gece yarısından sonra evinin kapısı şiddetle vurulmağa başladı. Yatağının başucunda bulunan kibriti alarak lâmbasını yakıp diğer odaya geçti; Pencereyi açarak kapıdakine:

- Kimsiniz efendim ?
- Benim doktor efendi emice ; Mahallenin bakkalı Hasan Çelimsiz.
- Ne istiyorsunuz oğlum ?
- Bizim avrada yatakta birşey

oldu. Avaz avaz bağıriyo, kıvraniyo, sancısı var. Bilemiyom ki bir şey oldu kariya. Bek fena hali var. Ne olur bir zahmet. Şınganı alda bizim eve kadar gidelim. Ev yakın; Ahan şu, karşıda görünen. Ne olur sen bilirsın? Çoluk çocuk perişan olduk bu gece...

- Evlâdım, ben öyle doktor degilim.

- Sen, öyle doktor olmaz mısın emice ? Sen, doktorun doktoru ; hemde doktorun forofosorusun. Emicem ayağın altını öpem ; canına kurban olam. Hadi gidelim bir zahmet eyle de...

- Evlâdım ben insanın değil, güzel san'atların doktoruyum. Hasta ile uğraşmam.

- Ne sanatı emice ; Demirci, Marangoz, Kunduracı değilsin a. Ben biliyom, senin dükkânın da yok. Etme eyleme doktor emice...

M. Bedîi Bey, Hasan Çelimsiz'in bir türlü kapıdan ayrılmıyacağına kanaat getirince giyinip yola çıkmağa karar verdi. Nasrettin Hoca hesabı dost alış verişte görsün diye çantasını da almayı unutmadı. Kapıyı açar açmaz Hasan Çelimsiz büyük bir memnuniyetle çantaya yapışiverdi. Hastanın bulunduğu eve gelindi. M. Bedîi Bey hastayı muayene edip, bir yardımcı doktora ihtiyaç olduğunu söyleyince Hasan Çelimsiz doğru genç doktor Y. Kurnaz'ın evine koştu. Onu da gece yarısı palas pandı. ras yaka paça ederek eve getirdi. Doktor Kurnaz Bey Güllü'yü muayene ettikten sonra bir Penisilin iğnesi yaptı. Ömründe hiç iğne yememiş olan Güllü'nün korkudan sesi soluğu kesilmişti. M. Bedîi Bey bu geceki sahneyi Fransızca Doktor Kurnaz Bey'e anlatırken Hasan Çelimsiz :

Eyvahl.. Bizim kari yolcuda siz benden gizliyonuz diye feryadı basıyordu.

T. C. ZİRAAT BANKASI'NIN
28 Ekim 1949 da
İSTANBUL'DA

Çekilecek
CUMHURİYET İKRAMİYESİ
20.000 Lira

Büyük İkramiye 10.000 Lira
Bundan Başka :

5 Tane 1.000, 5 Tane 500, 10 Tane 250 Liralık
İkramiye Vardır.

Bu İkramiyeye Yalnız

Bilecik - Bursa - Çanakkale - Edirne
İstanbul - Kırklareli - Kocaeli
Samsun - Sinop - Tekirdağ - Zonguldak

İlleri içinde bulunan şube ve ajanslarımızdaki vade
siz tasarruf hesabı sahipleri iştirak edebilecektir.
İkramiyelerden faydalanmak isteyenlerin

10 Ekim 1949 akşamına kadar

Vadesiz tasarruf hesaplarını 150 liraya çıkarmaları veya 150
liralık yeni bir hesap açtırmaları ve bu miktarı çekiliş tari-
hine kadar muhafaza etmeleri şarttır.

Tamamlayıcı tafsilat için şube ve ajanslarımız emrinizdedir.

Sahibi ve Neşriyatı Fiilen İdare eden : NECMİ MEMİŞYAZICI
Dizildiği ve Basıldığı Yer : SAMSUN MATBAASI

Fiyatı : 30 kuruş

Korum Adı: TÜRK TARİH KURUMU
Sicil No: 255.7.2/24/800930
DERGİLER 19 MAYIS SAMSUN HALKEVİ DERGİSİ 105, (1949)
Markası: .MARKASIZ Bulunduğu Yer: Konusu:

